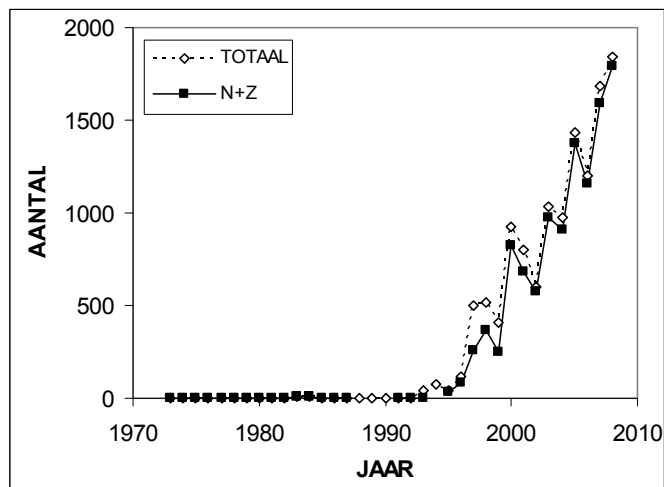

De Nijlgans in de westelijke Eemolders

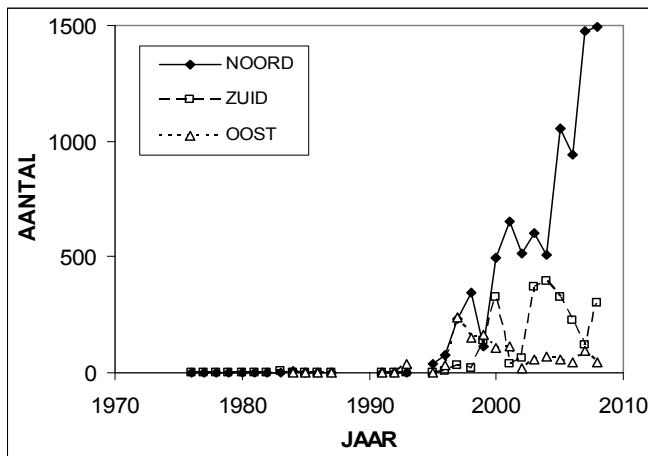
Jan Mooij

Toen de Eempoldertellingen in 1973 begonnen, werd besloten om alle waargenomen wilde vogelsoorten te noteren. Een van de voordelen van die beslissing is, dat we nu ook uitspraken kunnen doen over soorten waarvan men in die tijd nooit had gedacht dat ze zouden voorkomen. Tellingen van nieuwe soorten beginnen vaak pas op het moment dat hun aanwezigheid begint op te vallen. Over de periode daarvoor is dan alleen anekdotisch nog wat te zeggen. In de Eemolders weten we echter wanneer en in welke aantallen de Nijlganzen begonnen op te duiken.

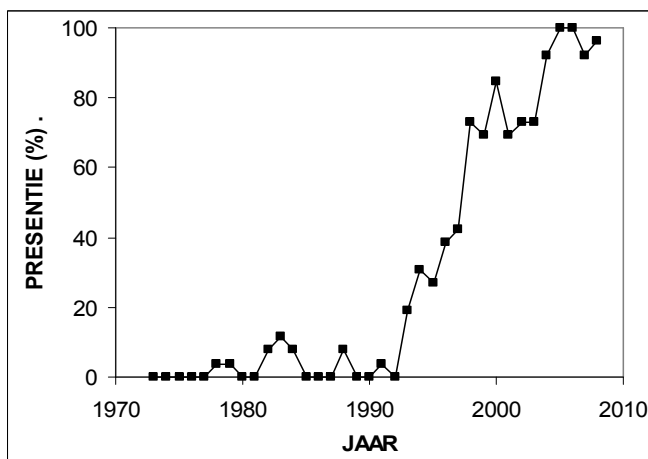
Figuur 1. Totaal aantal getelde Nijlganzen per jaar.

In figuur 1 zijn de aantallen weergegeven die per jaar geteld zijn. Tot ongeveer 1995 zagen we vrijwel geen Nijlganzen. Daarna namen de aantallen opeens heel snel toe. Het ene jaar wat sneller dan het andere, maar gemiddeld stegen de aantallen met een kleine 20% per jaar en er is geen enkele aanwijzing dat het tempo vertraagt. In de eerste paar jaar zagen we vooral Nijlganzen in de telgebieden Noord en De Kampen (Oostermeent). Een paar jaar later doken er ook aantallen in telgebied Zuid op. De grote stijging vinden we daarna in Noord. Uit figuur 2 blijkt dat de aantallen in Zuid de laatste jaren stagneren; in de Oostermeent lopen ze zelfs terug. De grote toename heeft vooral betrekking op grote groepen in augustus en september, die eerst in de hele polder voorkwamen, maar de laatste jaren voornamelijk op bepaalde plekken in de Noordpolder te Veld en de Maatpolder.

Figuur 2. Totaal aantal getelde Nijlgeezen per jaar per telgebied

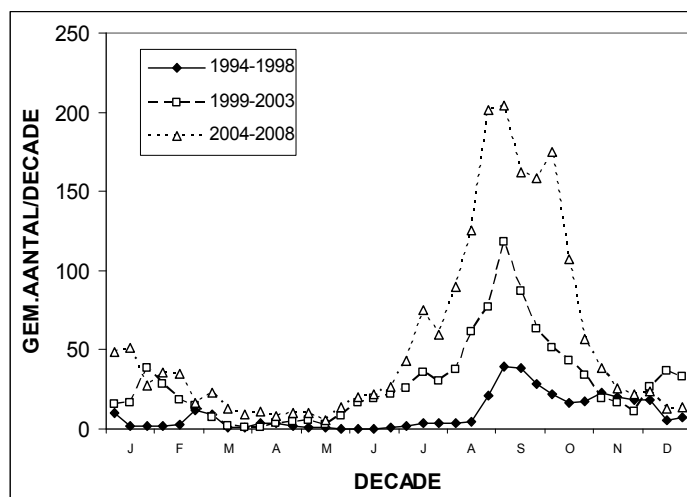
De presentie toont hetzelfde beeld als de aantallen. Vanaf 1993 gaat de lijn steil omhoog en in 2005 zagen we bij elke telling Nijlgeezen. Deze grafiek maakt echter ook duidelijk dat er vanaf 1978 ook al zo nu en dan Nijlgeezen in de westelijke Eempolders opdoken. Het ging daarbij altijd om kleine aantallen, maximaal vier tegelijk en daardoor valt dit in figuur 1 ook niet op. Het valt ook op dat de stijging van de presentie in 1993 begint, dus wat eerder dan bij de aantallen.

Figuur 3. Presentie van de Nijlgeezen per jaar.

In Nederland is de uitbreiding van de Nijlgeezen begonnen rond Den Haag, waar in 1967 het eerste bekende broedgeval was. Daarna breidde het gebied zich snel uit. Uit “Vogels tussen Vecht en Eem” (Jonkers *et al.* 1987) blijkt dat vanaf 1977 regelmatig Nijlgeezen bij de Vechtplassen en 'sGraveland werden waargenomen. Dit komt goed overeen met onze resultaten (eerste waarneming in 1978), maar dan gebeurt er iets vreemds. Er worden in de eerste helft van de tachtiger jaren nogal wat broedgevallen gemeld, onder meer op de landgoederen bij 'sGraveland. Het lijkt er op dat daar omstreeks 1983 de snelle stijging die we later ook in de Eempolders zien volop aan de gang is. In de Eempolders begint dit echter pas rond 1995, wat betekent dat de Nijlgeezen meer dan tien jaar nodig gehad hebben om vanuit de landgoederen door of rond het Gooi de Eempolders te bereiken! Hemelsbreed is dit een afstand van ongeveer tien kilometer. Voor een vogel als de Nijlgeezen is dat hooguit een kwartier vliegen. Gezien de snelle stijging toen ze er eenmaal waren, lijkt het onwaarschijnlijk dat de Eempolders en hun omgeving ongeschikt waren. Kennelijk vormden de Gooise dorpen, bossen en heiden een formidabele barrière.

In figuur 4 staat de verdeling van de aantallen over het jaar. Hier is telkens het gemiddelde aantal vogels bepaald over vijf jaar voor tellingen met dezelfde datum. Omdat de teldata door de jaren verschuiven zijn hiervoor de gemiddeldes voor elk jaar berekend uit de dichtstbijzijnde tellingen. Het heeft natuurlijk geen zin om deze verdeling te bepalen in de periode dat er nauwelijks Nijlganzen gezien werden. Daarom bekijken we alleen de laatste vijftien jaar, dus vanaf 1994.

Figuur 4. Gemiddeld aantal per telling als functie van het tellingnummer voor drie periodes van vijf jaar.

In de periode t/m 1998 zijn er alleen behoorlijke aantallen van eind augustus tot begin december, met de hoogste aantallen begin september. In de volgende periodes wordt die piek niet alleen veel hoger, maar hij begint ook eerder. De kleinste aantallen vinden we van maart tot mei. Dat is de broedtijd. Nijlganzen broeden vaak in boomnesten en bomen zijn er nu eenmaal weinig in de Eempolders. Toch vinden we de laatste jaren steeds hogere aantallen in deze periode. Dat kunnen broedvogels uit de onmiddellijke omgeving zijn, maar omdat Nijlganzen ook wel op de grond tussen ruige begroeiing kunnen nestelen zouden deze vogels ook in de polders zelf kunnen broeden.

In juli en augustus vindt de rui plaats. Die gebeurt in de omgeving van de broedplaats (Bijlsma *et al.* 2001). Vanaf 1999 zien we dat er in die tijd Nijlganzen in de polder zijn, dus kennelijk wordt er dan in de buurt gebreed.

Na de rui verzamelen de oudervogels zich met hun vliegvlugge jongen in grotere groepen, bij voorkeur in graslanden met open water. Dit is kennelijk de fase waarmee de aanwezigheid van de Nijlgans in de Eempolders is begonnen. Ook nu nog vinden we verreweg het grootste aantal in deze periode. Eind oktober verdwijnen de meeste Nijlganzen weer uit de polders. Waar ze heen gaan is onbekend. Het valt op dat de laatste tien jaar de aantallen aan het eind van het jaar niet noemenswaardig veranderd zijn, ondanks de sterke toename in de andere delen van het jaar.

Literatuur

Jonkers, D.A., Kole, R.A. & Taapken, J, (red.) 1987. Vogels tussen Vecht en Eem. VWG het Gooi en Omstreken, Hilversum

Bijlsma, R.G., Hustings, F. & Camphuysen, C.J., 2001. Algemene en schaarse Vogels van Nederland. (Avifauna van Nederland 2). GMB Uitgeverij/KNNV Uitgeverij, Haarlem/Utrecht